

Гал үд. Мандж өвгн цаагъян уучкад, хаврин нарнд невчк зоогъян тинилгъхми кевтä.—гидж эмгидән келäд, ахрхн шар девлән эм деерән сул кōдрäд, адгъм угагъяр, гертäсн гарад, кирлиä деерән суув.

Обдән хäläдж, ода чигн нарна толәнä зальнь татула—гидж санад, зōвәр элнъкädән орад, хатхмр утцнъ эклäd салврад бääсн киртä хар тунъгъригән хавтхасн гаргъад, нугълсн газетäс эркä хумха хойран шүлсәрн äрвго норгъдж нег орацин цаас шуудж амндан зуугъад, гурвн хургъян тунъгъригдән шургъулдж тэмк авб.

Утдан сунсн у-öргн селәнä уулынц энд-тендäгъярн матидж үзгднä. Хаяхяд машинä гарлдад, хозлг тергд хату хаалгäд, хойр төгәнъ, минь ода хургъ-хургъярн салмар цокгддж харджннад, игәрән-тигәрән йовлнä. Хаалгын хойр амар чиндгын цагъян гермүд нег-негән кōблсәр эрäдлдж бärгдсн, дүнъгäлднä.

Генткн үүдн хард гидж секгдäд, öмнäгъярн татсн кенчрин үзүрт чингтä гаран арчсн эмгнъ гарч ирäд, хаджуднь суугъад, өвгндән келв:—Хавр йосар болджана. Нарна толин зальнь зōвәр болад бäädж, болв ода чигн тәрәнä кōдлмш эклхäс эрт.

—Эрт гисн юмб? Ода нег хойр долан хонгас кōдлмш эклäd бäähгов. Деерчнь апрель ирдж йовнм, —гидж өвгнъ хәрү өгнä.

Мандж тэмкдән гал кегъад утар тач килäд, утагъян хамр амн хойрарн цоонгрулна, никт хар харадан дживр сахлиннь үзүринь селгäдär имрн-мошкдж, тохшулад, эмгтägъян сууна.

Тер дарунь хашан үүдär, цонъ-цонъ гидж хәнäсн, Бадм өвгн күрч ирäд.

—Амгъяльнь менд бääнтä?—гидж келäд зогсв.

—Му биш. Хавр ирäд, ичәнäсн гарч йовнавдн.—гидж Мандж шогль.

—Суутн Бадм, суутн—гидж Манджин эмгн, зä гаргын,—зәнъгин сäәнäс келтн,—болв.

—Таднд йирл зәнъг болсн хōбн болад бääh,—гидж Мандж эмгнүрн шүрүлкäd,—цугъяр бääsәрн тадн чигн сән бääнт?—гидж Бадмас сурв.

—Бäәнä, бäәнä. Гем-зовлнъ уга, менд үвлäс гарвдн. Гертән х а р а суудж болхш, тегäd, чамла невчк кезәнъкән гаргъад халдхв-яхв гигъад нааран гарвв,—гидж келäд Бадм мусг инäv.

Халдхла халдад бäähгов,учр ююндв?—гидж Мандж келв.

Генткн Бадм;—чи зәнъг сонгсвч, угайч?—гидж үүрәсн сурв.

—Юн зәнъг?

—Цаачн, МИ-ТИ-ЕС уурхмджн...

—Ке-ен, МИ-ТИ-ЕС?

—Э, э. Ми-Ти—еС уурад, машинь колхозмудар хулдхмн гидж келнä.

—Кен?—Кен келв?

—Хрущев, радиогъяр, минь ода. Цаачн газетд гарад күрч ирдж. Хург асхлад парвлänd болхмджн.

—Зогс, зогс, чи, эндүрджähч,—гидж Мандж келв.

—Ягъад эндүрх билäv, дүлä биш, эн хойрарн сонъсувш,—гидж Бадм чикән заана.—Зуг МИ-ТИ-ЕС уга болхла, колхозмуд тесдж чадхй? Чи юн гидж меджжәнäч?

—Бий?... Минигъяр болхла—хäйир,—гидж иткджäh эс иткджähән, зōв-аль хаджгър гиджähән эс медүлдж Мандж келв.

Хойр өвгнä күр утад, улм суух

дутнар нег-негнäсн үг булалддж, МТС-н чинринь, колхозмудт күргдг дōнъгинь хургъ дардж тоолддж суулднä.

Мандж өвгн унтрсн тэмкдән гал кегъад, хойр-гурв утар килчкäd, келв:—Чи бийчн эс меднч? Мана „Нинцänd“ Ми-Ти-еС ямаран ик дōнъ өглä. Түрүн трактор селänd ирсиг мартад уга эсийч?

—Э—э, эндр болсн болна терчн,—гидж Бадм хәрү өгв.

—„Аашдгджи“—гисн үг герäс герүр, хотнас хотнур, күүнäs күүнүр нисäд,—ямаран болх—гидж цугъярн сонъссн бäәнм. Хотна улс цугъяр, ик-багъ уга, икр-өрäсн уга, эмгн-өвгн, күүкн-кōвүн, залу-бер уга тер трактор тосад гүүлдсн бишй. Генткн толгъа гатцас ута гаргъад, күр-күр гидж күрджннäd, ардан хойр ара тандгъс чирсн гарад ирвш. Тингхлä, цугъяр бääsәрн öбрлчкäd, сормалдад зогссн бäәнм.Тингдж бäägъäд,—энтн эрлг-шулмин кесн юмнджн,—гидж кен негнъ келхлä, үкс герäдән гарад хурдлсиг санхнь ода бийн инäдм күрнä.

Дакад тер „эрлг-шулмин зарц“ ямаран гидгär мана колхозд дōнъ болв?—гидж Бадм чилäv.

—Терчнь үнн. Öдртән хагълсинь авхла селән бийärн эврәннь дōнъглсәр амрл угагъяр хагълсн бийнъ кедж-күцäдж чадшго газр хагълдг. Джил ирвäs улм-улмар ясрад, чидлнь икдäд, төгätägъäсн төгä уга, одак мōлкдг болвш. Ода ямаран ик газр бидн колхозарн тärнävдн,тер кōдлмшиг экнäsнь сүл күртлнь Ми-Ти-Ес-н трактормуд кенäлм. Ода тегäd бидн яяхмб?—гидж Мандж сурв.

Иигдж биш, хург оч сонъсхмн гилдäд,хойр өвгн колхозин парвлä хälэгъад, нургъян үүрäd гарв.

Парвлänd күн дүүрнъ! Хäläхнъ —МТС-н, колхозин, сельсове-

тин ахлчар, колхозникуд, механизатормуд сууна.

Удсн уга, колхозин ахлач хург секäд, парторганизацин сeглätрт үг өгв.Тернь, адгъм угагъяр босад, öмнән бääsн газет авад, öргäd, хурсн äмтид үзүлн келв:

—КПСС-н ЦК-н февральск Пленумин шийдвр энүнд бичгдсн бäävä. Эн шийдвр болхла—колхозн тосхлитиг улм цааранднь ягъдж ясрулхин болн МТС-н бүрдäмджинь онъгдарулхин тускар темдглджәнä..

Бадм өвгн санмep уга, цуг онъган сeглätрин үгд өгч суусн Манджиг бōөрärнъ тохалддж түлкн,—„медвч“—гисәр öргән занъгъв. Мандж хәрү уга.

Сeглätрин дару, колхозин ахлач үг-авб.

—Эн шийдврт келгдсн мел чик.Шинки бүрджäh цагтнь, терүнä хōбннь, колхозмудт МТС-д ик дōнъ болснь ил. Эднä дōнъгär олна эдлахус өсдж-öргджäd, батрснь бас ил. Улгүринь келхд, мана „Нинцäg“ авлт. Онъгрсн джил 20 сай шаху арслнъ мōнъгн орута болв. Колхозникудин бäädл-джиргълнь улм-улмар сäähрäd, эдл-ахумдн джил ирвäs баград, мälнь öсäd, малас авдг эдлуушнь элвäd йовна. Би болхла МТС-г уурулад, машинь колхозмудт хулдхмн гисиг—олн мана сä хäägч шийдвр гидж үнн седклäсн дōнънджәнäv. Мана „Нинцән“ болхла келдү машинд кергтä болна, тедниг минь ода хулддж авх чидлтä. Тер машиндән бидн эвинь олад олзлдж чадх аргътавдн,—гив. Генткн олн дундас негнъ сурв:—кен тер машиндигн эдлдж кōдлгхмб? Колхозникуд бийснй?

—А бидн ягъсмб? —гидж баахн хар кōвүн келäд, уралан гарад ирв.—Би МТС-д тракторн бригадт бригадир болдж кōдлджәнäv. Ода намаг колхоздан орулдж авхиг олн танас

сурдж бäәнä. Олна кергт үнн седклән öгäd кōдлдж, тадна даалгъвритн күцäхв.

МТС-н директор үг авб. Эн, адгъм угагъяр трибунау гарч ирäд,цуг суусн улсиг эргүлäd халчкäd, келв:

—У үр м үд! Колхозникуд, механизатормуд! Эндр эн мана таньлдджах шийдвр болхла Коммунистическ партин болн Советск правительствин эврәннь олн кели-äмтид öдр болгын öгдг килмджин негнъ гидж би санджанав. Öдгä цагт мана колхозмуд батрад, олз-орунь улм икдäд, джил ирвäs байджад йовна. Тер учрар колхозмуд бийснъ машиндн эдлдж, эвинь олад олзлдж чадхн ил гидж ода „Нинцәнä“ ахлач келв. Тернь үнн. Би эн шийдвриг мел чик гиджәнäv. Кен тер машиндигн олзлхмб?—гидж негнн сурв.—Колхозникуд боллго, кен эдлх билä, бидн бас колхозд орхгов!—гидж директорин келсн, хургин улсин ниргäd альх ташлгынд даргдв. Хургт хурсн улс цугъяр нег дуугъяр эн шийдвриг дōнънв.

Хойр өвгн нег-негнүрн хäläлддж, ээмән хольклдад, босад, гер гарв. Зōвәр йовчкад Мандж гент

—Чи бидн хойр колхозмуд яяхмб?—гидж санагъян зовджалавдн, авчалти эднäsн,—болв

—Э—э, тинмл болдж бäәнä.Чи ман хойрт терүг медг альдасв?—Одак бригадир кōвүнä келсиг эс медвч?—Э—э.Терчнь болхла хōйткән сансн цецн гигъад, öмнән хäläдж, мангъ-дуркан үздж бääh күн болджана—гидж Бадмнь келв.—Öдгä цагин улс-гидг тер,—гидж Мандж Бадм хойр мендән келдж,гер-гер үрн салцхав.

Т. ПРИМОРСКИЙ.